

POSTANOWIENIE

30 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 września 2025 r. w Warszawie
zażalenia Gminy Gorzów Wielkopolski
na postanowienie Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim
z 23 maja 2024 r., V Ca 150/24,
w sprawie z wniosku E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
z udziałem Z. G., W. G. i Gminy Gorzów Wielkopolski
o zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 22 stycznia 2024 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim oddalił wniosek E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu.

Postanowieniem z 23 maja 2024 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim uchylił to postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na to postanowienie wniosła uczestniczka Gmina Gorzów Wielkopolski, zaskarżyła je w całości i zarzuciła naruszenie przepisów postępowania: art. 386 § 4 k.p.c., art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 w zw. z art. 610 § 1 w zw. z art. 677 k.p.c., art. 321¹ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 386 § 6 k.p.c., art. 378 § 1 i art. 321 § 1 w zw. z art. 386 § 4 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawca wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd odwoławczy prawidłowo zastosował art. 386 § 2 i 4 k.p.c. – czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (zob. postanowienia SN: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, i z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18). W zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddał zażalenie, albo uchył zaskarżone orzeczenie (zob. postanowienia SN: z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14, i z 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18).

Chybione są zarzuty skarżącego, bowiem trafnie przyjął Sąd drugiej instancji, że w sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.), rozumianej jednolicie w judykaturze Sądu Najwyższego jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia SN: z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15; z 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16; z 14 czerwca 2024 r., III CZ 84/24).

Sąd Okręgowy uznał za błędne stanowisko Sądu pierwszej instancji, że niedopuszczalne jest ustanowienie służebności o treści odpowiadającej służebności przesylu, również w drodze zasiedzenia. Taki sposób rozstrzygnięcia skutkował zaniechaniem Sądu pierwszej instancji dokonania istotnych ustaleń faktycznych

oraz oceny merytorycznej żądania wnioskodawcy, a w konsekwencji nierozpoznaniem istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.). Uchylając postanowienie Sądu pierwszej instancji i przekazując sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania, wbrew zarzutom skarżącego, nie orzekał o przedmiocie, który nie był objęty żądaniem wniosku. Zgodnie z art. 386 § 6 k.p.c. ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże sąd, któremu sprawa została przekazana. Przepis ten reguluje wyłącznie ocenę materialnoprawną wyrażoną co do kwestii prawnych zgłoszonego roszczenia, jak i zarzutów. Wyrażona ocena prawna nie dotyczy natomiast tego co jest przedmiotem samego żądania wnioskodawcy

Należy też zwrócić uwagę, że zażalenie na orzeczenie sądu drugiej instancji, uchylające orzeczenie sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, nie jest środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje więc prawidłowość merytorycznej oceny prawnej sądu odwoławczego. Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym bada jedynie prawidłowość dokonanego przez sąd drugiej instancji wyboru między reformatoryjnym a kasatoryjnym sposobem rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie SN z 30 maja 2025 r., III CZ 19/25). Poza kognicją Sądu Najwyższego jest zatem ocenę, czy Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że błędne są poglądy Sądu Rejonowego, wykluczające dopuszczalność zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu przed 2008 r.

Sąd drugiej instancji – w ramach ustalonego stanu faktycznego – stosuje z urzędu prawo materialne, a wiążą go jedynie zarzuty naruszenia prawa procesowego (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). Oznacza to, że sąd drugiej instancji ma obowiązek z urzędu dokonać kontroli zastosowania przez sąd pierwszej instancji prawa materialnego. Sąd Okręgowy uznał, że Sąd pierwszej instancji naruszył prawo materialne przyjmując, że nie było dopuszczalne nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu w okresie przed dodaniem do kodeksu cywilnego art. 305¹-305⁴, tj. przed 3 sierpnia 2008 r. Uchybienie to skutkowało

nerozpoznanie istoty sprawy. Brak w apelacji zarzutów naruszenia przepisów postępowania, dotyczących nierozpoznania przez Sąd Rejonowy istoty sprawy – wbrew twierdzeniom uczestniczki – nie stanowił przeszkody zastosowania przez Sąd Okręgowy art. 386 § 4 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił zażalenie i pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 108 § 1 zd. 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

[wr]

[a.ł]